

Електронний посібник
Уроки з історії Прикарпаття
6, 7, 8, 10 класи

Презентації створила
вчитель вищої категорії, вчитель-методист
Ліцею №23 імені Романа Гурика
Івано-Франківської міської ради
Рибчинська Ніна Володимирівна

НАШ КРАЙ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939-1945)

11 клас
Урок 11

План

1. Наш край у вересні 1939р.- червні 1941р.
2. Початок Великої Вітчизняної (радянсько-німецької) війни на Прикарпатті
3. Нацистський окупаційний режим
4. Діяльність ОУН-УПА у 1941-1945 рр.
5. Радянські партизани і підпільники на Прикарпатті
6. Звільнення Прикарпаття від гітлерівських окупантів
7. Боротьба ОУН-УПА з радянським режимом
8. Доля моєї родини у роки Другої світової війни

Завдання:

— *використовувати карту як джерело інформації про воєнні дії на території Прикарпаття в період Другої світової війни;*

— *робити аргументовані висновки щодо входження до складу УРСР і радянізації території Прикарпаття в 1939-1940 рр.; життя населення в умовах нацистської окупації;*

— *вільно орієнтуватися в історичній термінології: пакт, радянізація, «визвольний похід», окупаційний режим, депортація, «новий порядок», національно-визвольний рух;*

- Називати дати початку Другої світової війни, вступу ЧА на територію краю, створення Станіславської області, окупації міста гітлерівцями, Карпатського рейду, визволення міста та області

1. Наш край у вересні 1939 - червні 1941

Пакт
Молотова-
Ріббентропа

1 вересня 1939р. напад
Німеччини на Польщу –
початок Другої світової
війни

Професор Торунського університету В.Резмер припускає, що у вересні-жовтні 1939 як солдати польського війська загинуло 8 тис. українців та 16 тис. було поранених. Після Польської кампанії у німецькому полоні - близько 60 тис. українців. До радянського полону - 20 тис. Разом 104 тис. українців.

Подать руку помощи братским народам
Западной Украины и Западной Белоруссии –
наша священная обязанность!

- **17 вересня 1939** ЧА перейшла радянсько-польський кордон. Український фронт під командою С. Тимошенка. 12 армія генерала І.Тюленєва
- 18 вересня звернення президента міської управи Л. Котлярчука до населення міста зберігати спокій.
- **19 вересня 1939** ЧА втупила в Станіславів

22 жовтня вибори до Народних зборів Західної України (313 депутатів, від Станіслава В.Столярчук, Д.Штундер, М.Ридз)

27 жовтня 1939 Народні збори Західної України ухвалили Декларацію про входження краю до складу СРСР і включення до УРСР. 1 листопада –ВР СРСР, 15 листопада ВР УРСР – закони про приєднання Західної України.

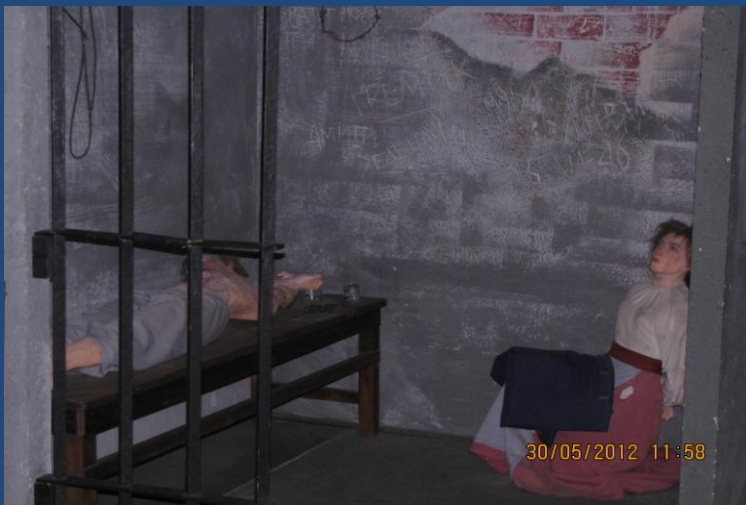
Радянізація – політика запровадження в усіх сферах життя радянської моделі тоталітаризму.

- Радянська влада
- Адміністративно-територіальні зміни – 14 грудня 1939
Станіславська область, 37 районів
- Націоналізація землі і підприємств, банків і транспорту
- Конфіскація будинків і квартир
- Землю малоземельним селянам
- Примусова колективізація з квітня 1940 (13%)
- На базі попередніх підприємств – вагономеханічний і паровозобудівний заводи, кондитерська фабрика (15-50 роб.), прядильно-трикотажна, меблева, швейна, взуттєва фабрики.

- Медицина (33 лікарні, 26 поліклінік, 49 амбулаторій)
- Деполонізація освіти
- Безкоштовна освіта (954 школи, 1940 Станіславський учительський інститут)
- Український музично-драматичний театр ім. І.Франка та обласна філармонія (Гуцульський ансамбль пісні і танцю, симфонічний оркестр)
- 1 травня 1940 на базі музею Покуття - обласний краєзнавчий музей

- **Тоталітарний режим** (заборона політичних партій і громадських та релігійних організацій, кооперативів
- Утиски УГКЦ, спроба об'єднати з РПЦ
- З кінця жовтня 1939 НКВС арешти політичних і громадських діячів, чиновників, офіцерів, землевласників і підприємців, «націоналістів», «куркулів», інтелігенції, членів КПЗУ (адвокати члени УНДО **М.Бих і Ю.Олесницький**, директор українського театру **К.Вишневський, А.Бандера**)

- **Депортація** (примусове виселення з місць постійного проживання)
- Січень 1940 план-список 900 сімей (**3 300** чол) – депортовані 10-14 лютого 1940

НКВС катування і розстріли.
В Станіславській тюрмі
розстріляно понад **1 446**
людей
(996 чоловіків, 285 жінок,
54 дітей)

В Дем'яновому Лазі **532**чол

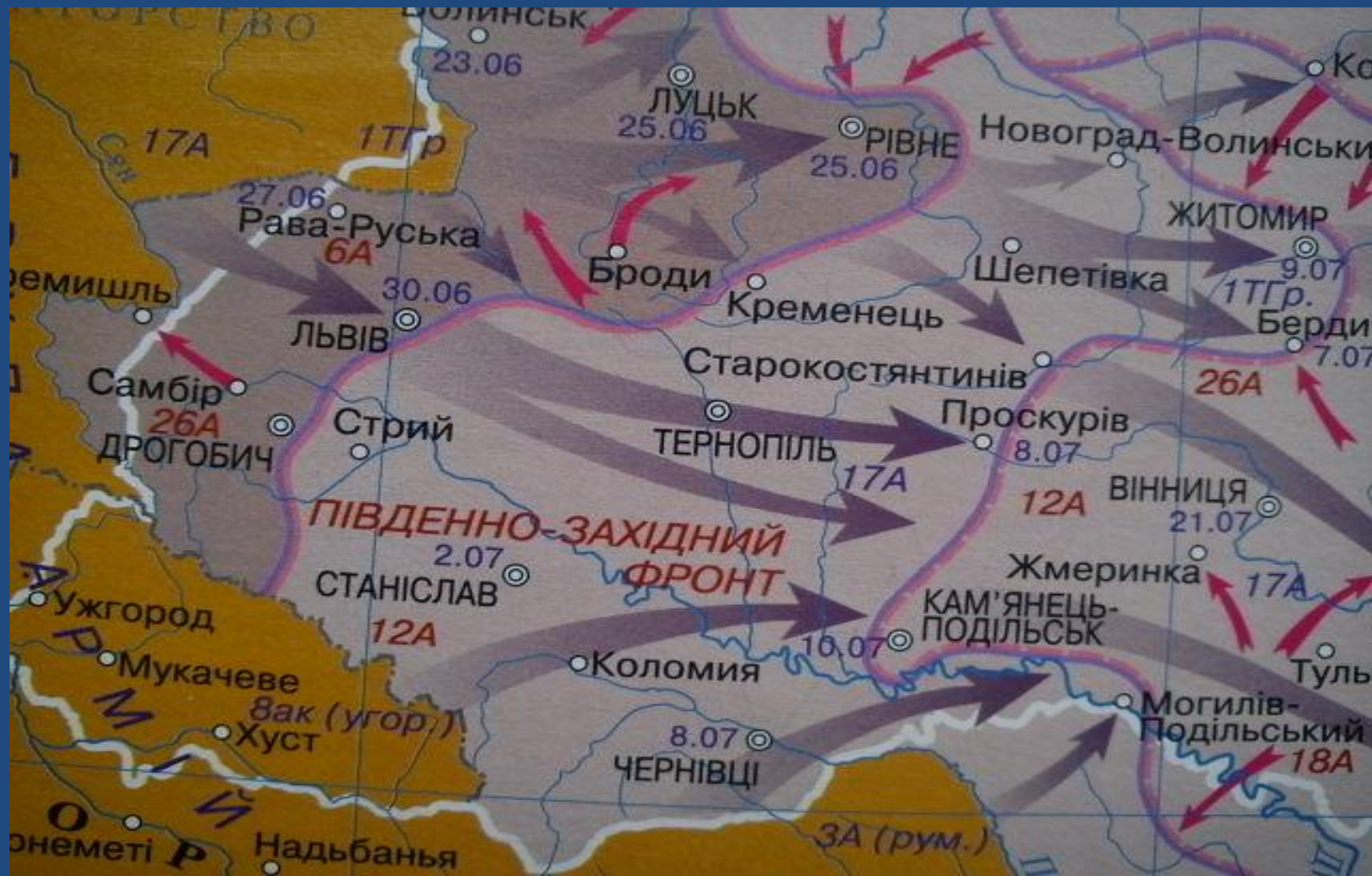

Особисті речі
розстріляних,
знайдені під час
розкопок у
Дем'яновому Лазі

2. Початок Великої Вітчизняної (радянсько-німецької) війни на Прикарпатті

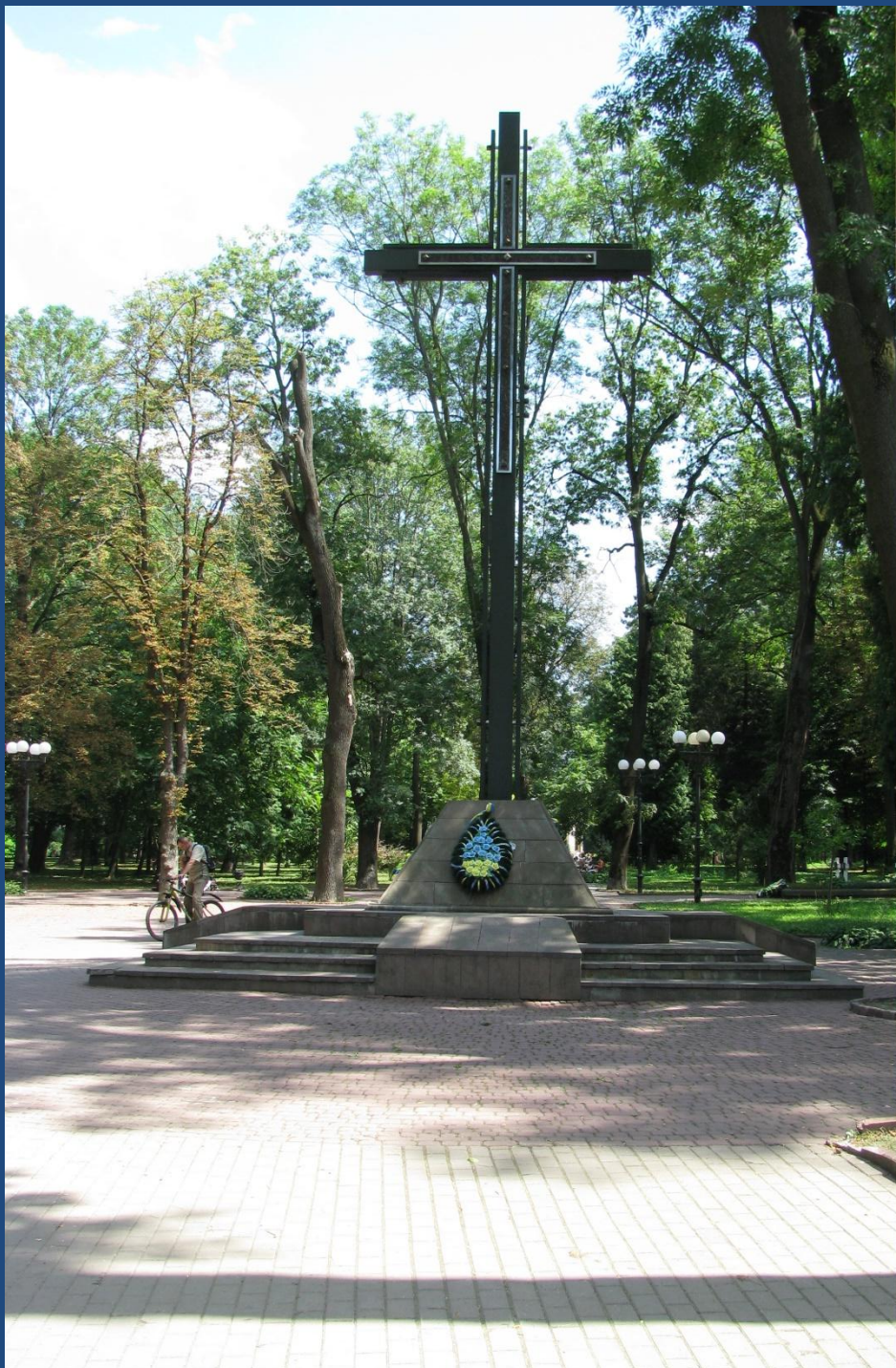
Молодший лейтенант
Леонід Бутелін о 5
годині 15 хвилин
22 червня 1941р.

здійснив таран
німецького
бомбардувальника над
Галичем.

О 6 год. в Калуші
німецькі літаки
обстріляли поїзд

**22 червня 1941р. зенітна батарея під командуванням
старшого лейтенанта Муравйова збила 2 німецькі
бомбардувальники**

Прикордонники та ЧА
оборонні бої.

НКВС арешти та розстріли в
тюрмах Станіслава, Коломиї,
Калуша, Надвірної.

Відновлені хрест та могила
269 закатованих НКВС в'язнів
Станіславської тюрми у 1939-
1941рр.

- 21 червня 1941 нарада членів ОУН (8 чол) про перебрання влади
- 30 червня ЧА залишила місто, підірвали 4 мости, підпалили склади боєприпасів
- Два дні влада в українській управі (ОУН). Створено народну міліцію з добровольців
- **2 липня** в Станіслав вступили угорці

- **30 червня** 1941 у Львові Акт відновлення Української держави

- **12 липня** в Станіславі народні збори та святкове богослуження. Члени ОУН створили Український Національний Комітет. Головою обласного управління – інженера І. Сем'янчука. Головою міста – професора гімназії І. Голембйовського

- **7 серпня 1941** угорці передали владу німецькій адміністрації. Дистрикт Галичина включено до генерал-губернаторства.

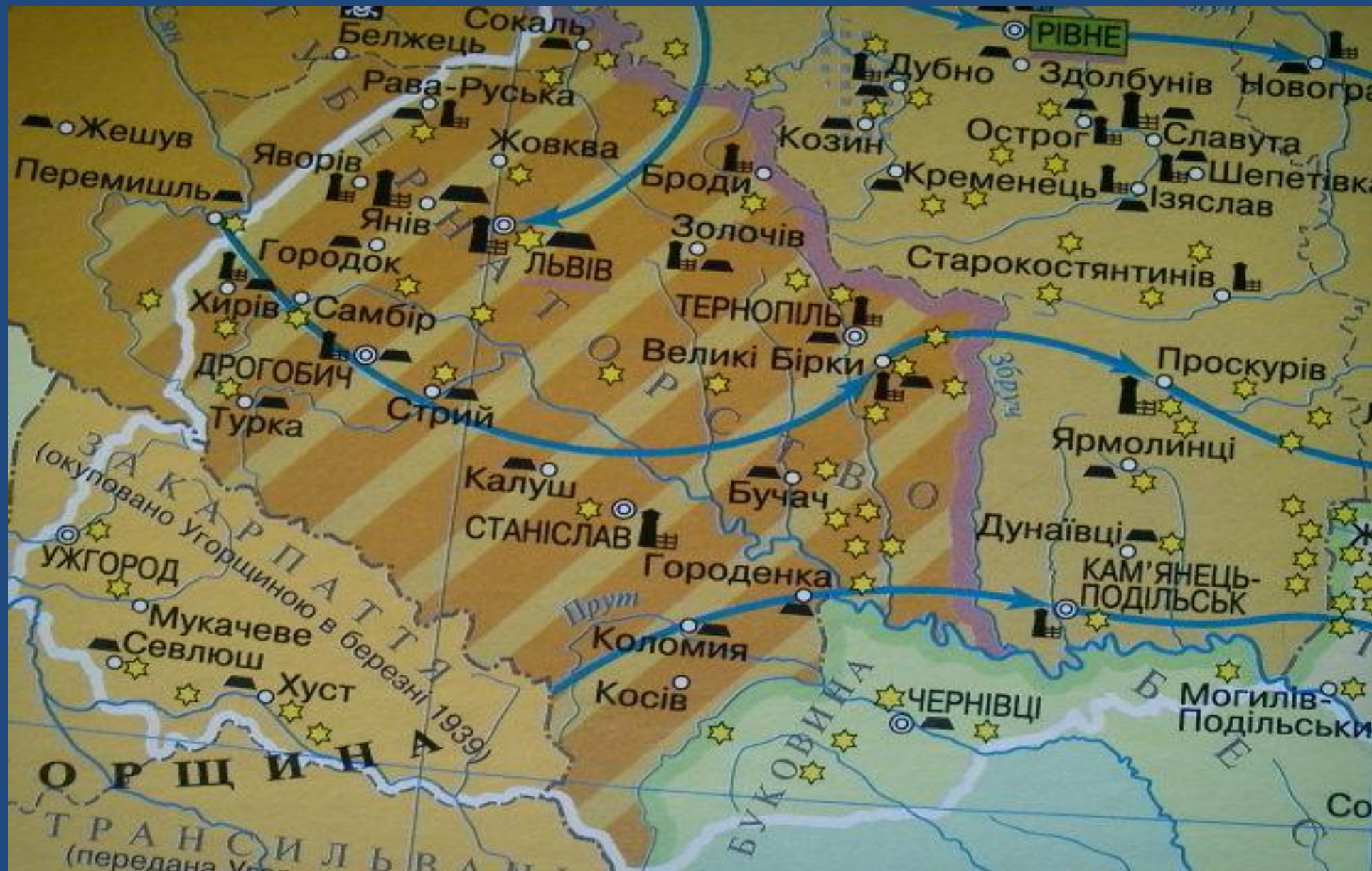
Парад німецьких військ біля ПОШТИ

14 – 15 вересня 1941 арешт В.Бандери та сотень членів ОУН. ОУН в підпілля

3. Нацистський окупаційний режим

У серпні 1941 у Чорному Лісі біля с. Павлівка гітлерівці розстріляли **700** представників польської інтелігенції (вчителі, директори шкіл, священники)

17 братських могил

06/08/2011 13:02

06/08/2011 13:53

Поляки та українці зібралися разом у 70-ту річницю, щоб вшанувати пам'ять тих, хто був жорстоко убитий гітлерівцями. Серпень 2011р.

12 жовтня 1941 почалися масові екзекуції серед євреїв міста

7 - 20 грудня 1941р. у Станіславі було створено єврейське гетто. В березні 1942р. в гетто було **20 873** чоловік.

Розстріл євреїв

До 23 лютого 1943
в станіславському
гетто було
знищено **23 348**
євреїв

Пам'ятник
загиблим на
єврейському
кладовищі

Пам'ятник загиблим у
Чорному лісі біля
с. Павлівка.

Напис на плиті:
«На цьому місці
(3-4 серпня 1941 року)
нацистами було
знищено **2 865** осіб
єврейської інтелігенції.
Цього не повинно
повторитись. Вічна
пам'ять загиблим».

06/08/2011 13:44

14 листопада 1943 в театрі під час вистави «Шаріка» гестапо арештувало 140 чол. 17 листопада 1943р. біля синагоги розстріляно 27 українців членів ОУН

Пам'ятник на вулиці Страчених

- **10 жовтня 1943** окупанти оголосили в Галичині воєнний стан - масові облави, прилюдні страти.
 - З 23 жовтня 1943 до 6 травня 1944 розстріляно **533** українців за належність до ОУН і допомогу повстанцям
 - **100** українців розстріляно за сприяння євреям.
 - **68 тис (17 625 з міста)** вивезено на роботу в Німеччину
 - На Пд-Зах. околиці Станіслава –створено концтабір (**150 тис** розстріляно)
 - Табір військовополонених «Сталаг – 371» (багато голландців: 5 генералів, 1880 офіцерів, 150 курсантів)
- В Станіславі за час окупації загинуло **128 272**, в області **223 920** чол.

БОЄВА УПРАВА
⚡ СТІЛЕЦЬКОЇ ДИВІЗІЇ
„ГАЛИЧИНА”

УКРАЇНЦІ!
КОМБАТАНТИ! МОЛОДЕ!

дня _____ о годині _____ відбудеться
в _____ в залі _____

з рaмени Бoєвoї Упpави

ЗІБРАННЯ
в СПРАВІ
НАБОРУ

промовляє _____

УКРАЇНЦІ! ВКЛЮЧАЙТЕСЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ФРОНТ ОБОРОНИ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЗМУ
ГОЛОСІТЬСЯ ДО ⚡ СТІЛЕЦЬКОЇ ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА”

ВІЙСЬКОВА УПРАВА

19 квітня 1943
оголошено призов до
дивізії Ваффен СС
«Галичина»
з 622 добровольців

Я-доброволець!

Я взяв до рук зброю для того, щоб пліч-о-пліч з німецькими вояками боротися проти спільного ворога — більшевизму.

Бо більшевики вороги мого народу.

Советська влада — це колгоспне кріпацтво для селян, примусова праця для робітників, тюрма і концтабір для всіх трудящих.

Обманом і терором більшевики змусили народ до війни, щоб урятувати советську владу — владу ката народів Сталіна. Річкою лється людська кров, гинуть з голоду діти й жінки.

Війна не кінчиться, доки не буде знищена советська влада — влада жидів і Сталіна.

Ми, добровольці, понесемо на фронт правду нашим одуреним братам, що лежать в окопах, і повернемо їх багнети проти тих, кого вони тепер боронять.

Тоді буде знищена влада жидо-більшевицької зраї, що випилася народною кров'ю.

Тоді настане мир і воля для нашого народу.

Боротьба за визволення і щастя народу — це наша національна справа. Кожен, хто хоче залишитися вірним своїй батьківщині, повинен бути в наших лавах.

**СТАВАЙ І ТИ ДО ЛАВ
УКРАЇНСЬКОЇ
ДИВІЗІЇ !**

11 липня 1943
свято дивізії Ваффен
СС “Галичина” у
Станіславові

Парад добровольців
дивізії Ваффен СС
«Галичина»

4. Діяльність ОУН-УПА у 1941-1945рр.

Підпілля ОУН на території області існувало з 1941. Збройне підпілля було носієм ідеї державної незалежності.

Влітку 1943 Провід ОУН-Б почав організовувати загони **Української Національної Самооборони (УНС)**. Крім відділів УНС, у кожному районі діяли збройні боївки ОУН. Обласним провідником ОУН був **Роман Мокрій- «Байда»**, після нього — **Ярослав Мельник «Роберт»**. Станіславським окружним провідником був **Василь Дейчаківський «Мирон»**.

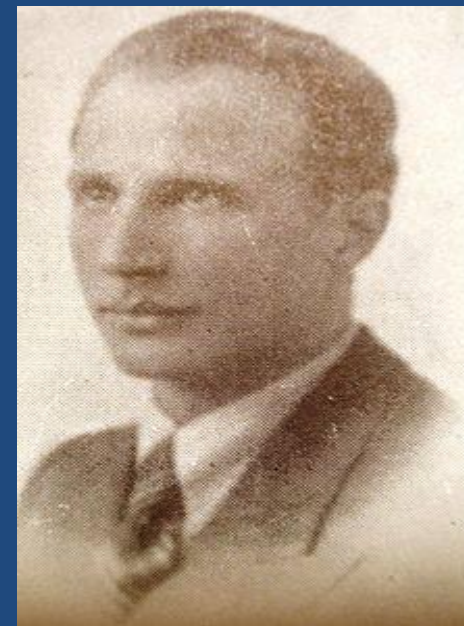

Ярослав
Мельник
«Роберт»

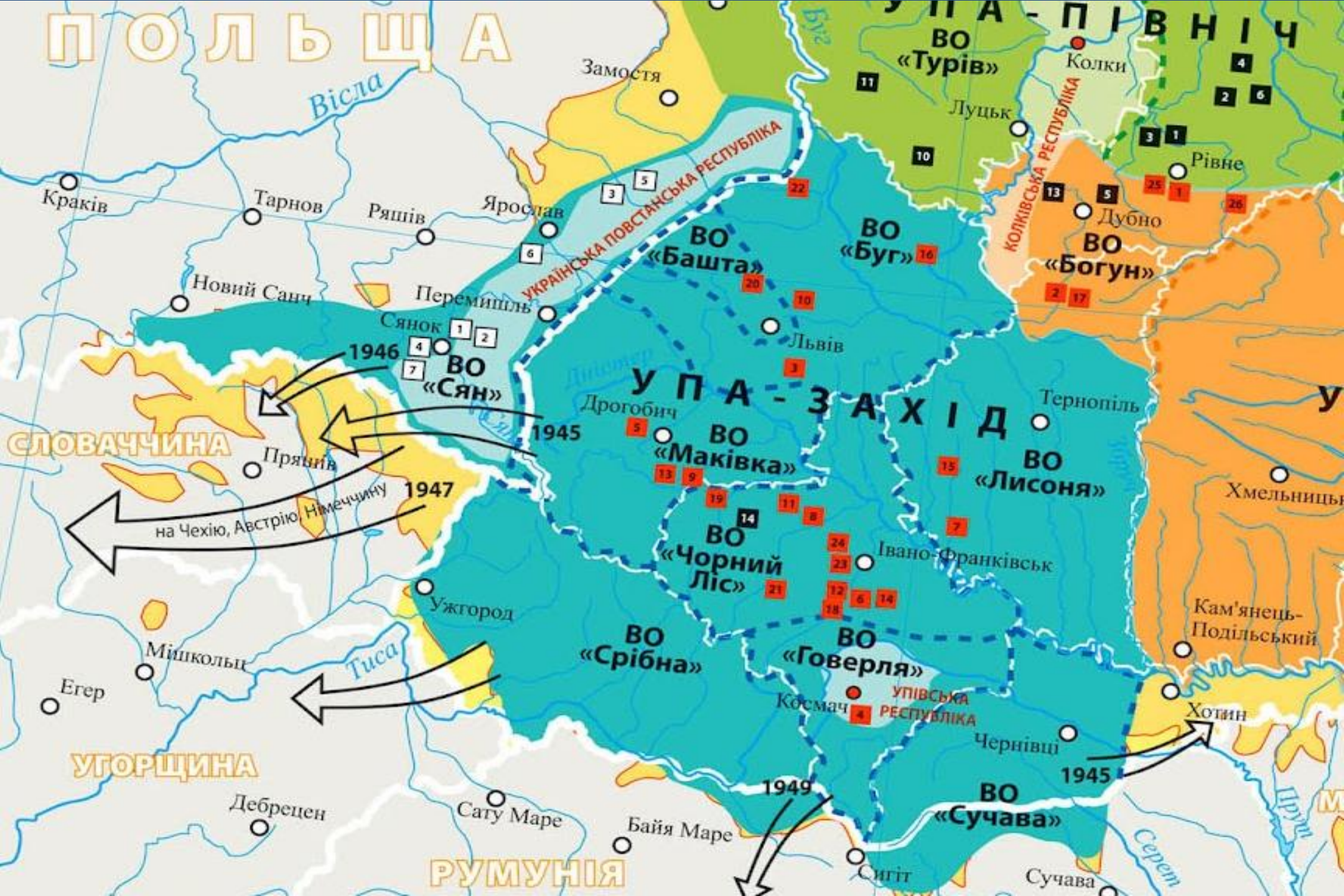
30 вересня 1943 сотня УПА «Трембіта» влаштувала засідку долинським жандармам під Магурою. У листопаді 1943 у Чорному лісі бої з німецькими карателями.

У **грудні 1943** загони УНС Галичини об'єдналися в бойову групу **УПА-Захід** під командуванням полковника **В.Сидора**. Навесні 1944 відділи УПА протистояли частинам І-ї угорської армії.

У **березні 1944** на території Прикарпаття було створено **військові округи – «Чорний ліс» та «Говерла»**, яким належало загальне керівництво відділами УПА на території області.

Полковник
Василь Сидор
«Шелест»

До Станіславського відтинку УПА «**Чорний Ліс**» у 1944 — 1945 рр. входили курені «Дзвони», «Бескид», «Месники», «Скажені», «Сивуля», «Смертоносці».

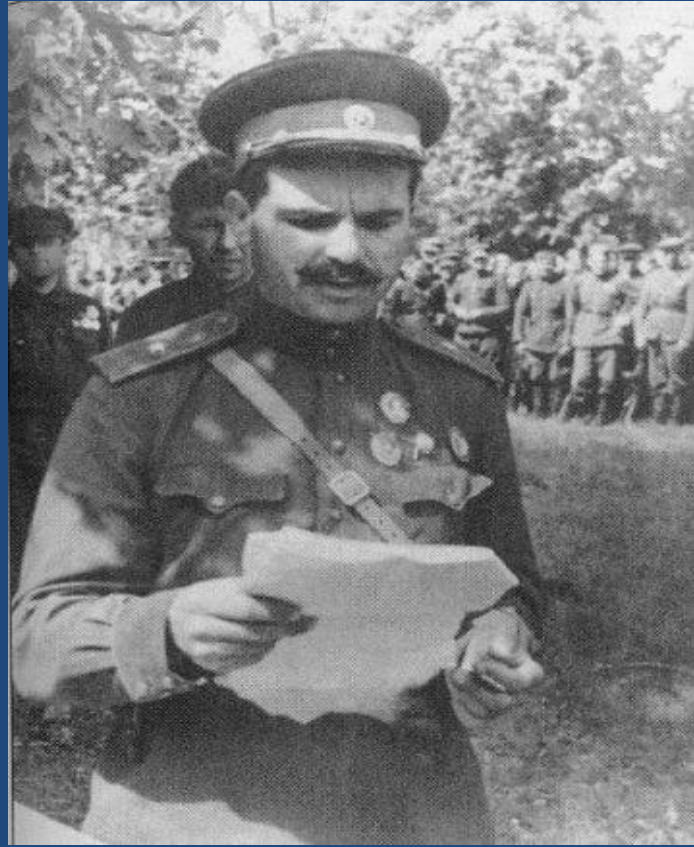
У липні 1944 в боях біля Липи та Кам'янки УПА завдало великих втрат двом німецьким дивізіям.

У травні 1944 командування УПА досягло домовленості про нейтралітет з частинами угорської армії, а також з польським підпіллям у Західній Україні.

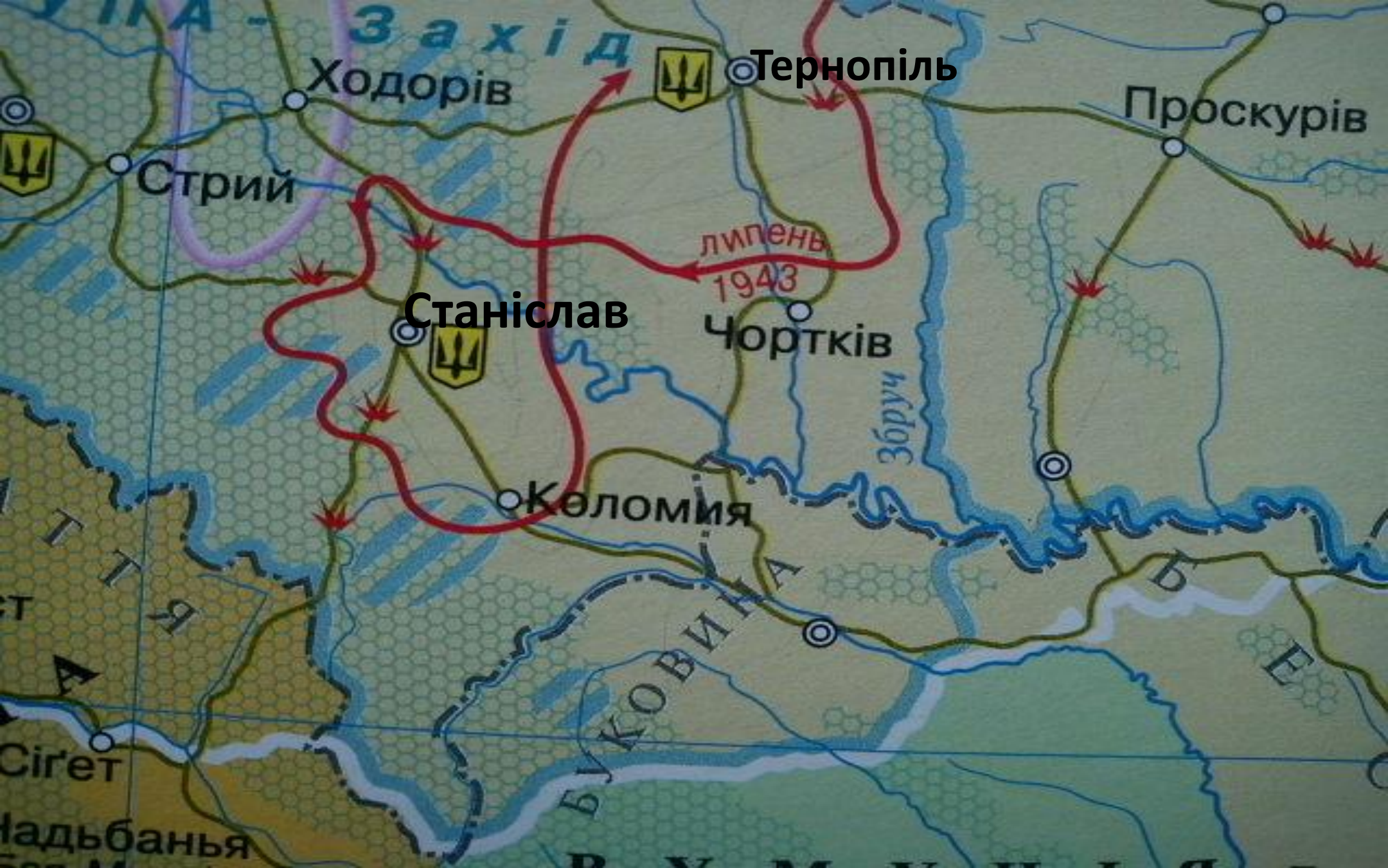
5. Радянські партизани і підпільники на Прикарпатті

- Станіславський обком КП(б)У діяв півроку. Ю.Безкровний
- В Заболотові підпільна комсомольська організація. І.Голубцов
- Підпільні групи в Калуші, с.Кінашеві, Конюшках, Річці – близько десяти. Малочисельні.

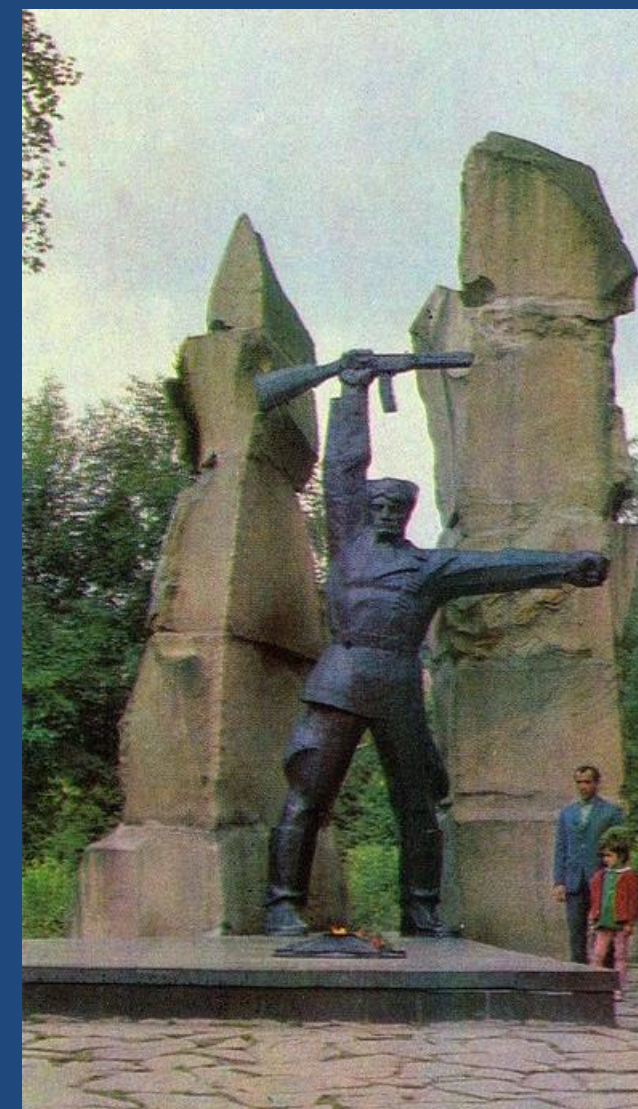
Сидір Ковпак - двічі Герой Радянського Союзу, командир партизанського з'єднання, яке здійснило **Карпатський рейд у червні – жовтні 1943р.** Семен Руднев – комісар партизанського з'єднання. **14 липня 1943** з'єднання вступило на територію області.

Маршрут Карпатського рейду

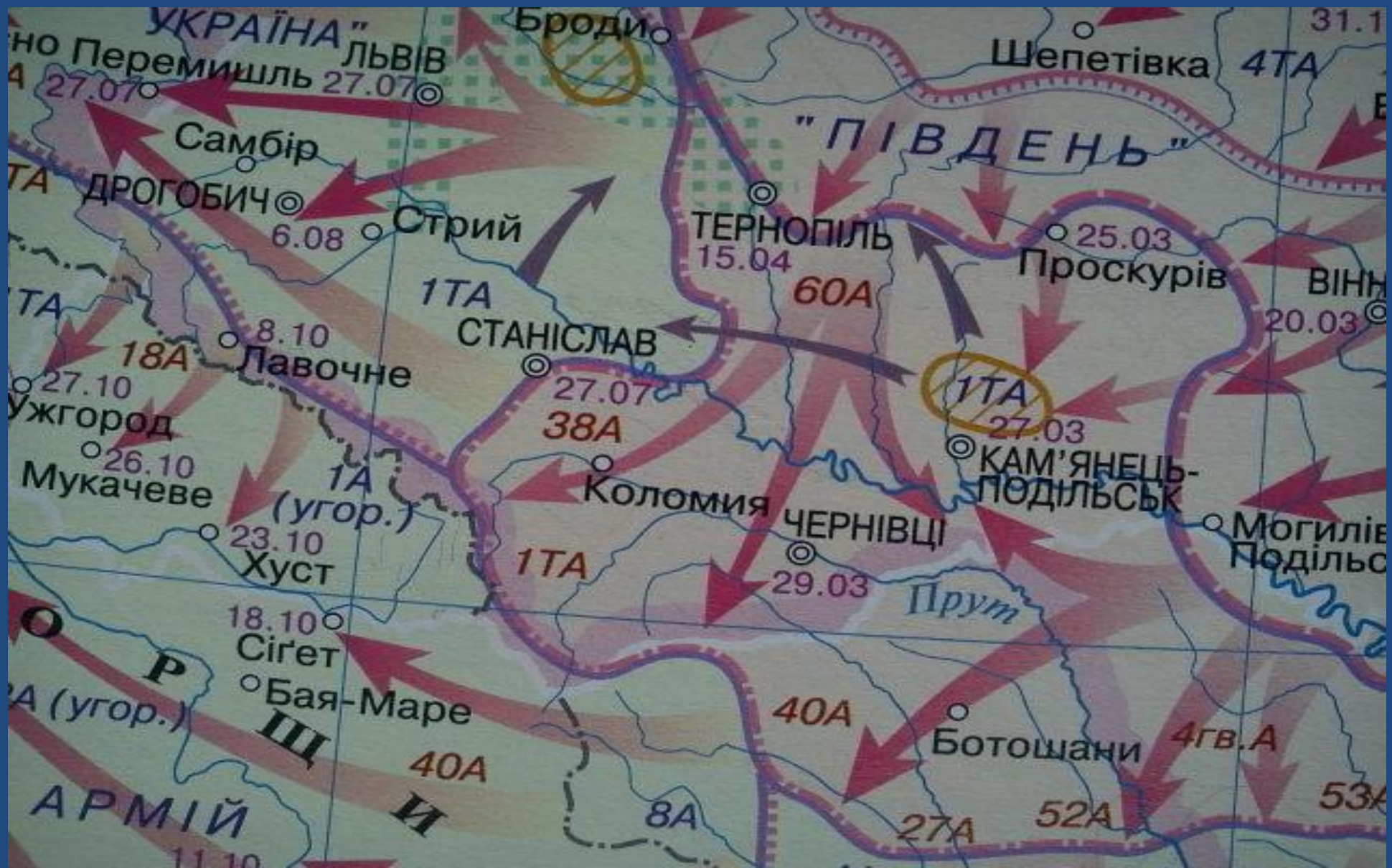

**В Биткові партизани знищили нафтопромисли.
Німецькі війська під командою шефа Станіславського
гестапо Крігера оточили їх під Чорними Ославами**

4 - 6 серпня 1943 з'єднання Ковпака було оточено і розгромлено біля **Делятина**. Розділилися на 7 груп для прориву з оточення. Загинув С.Руднев.

6. Звільнення Прикарпаття від німецько-фашистських окупантів

Звільнення
Прикарпаття
почалося **24**
березня 1944 в ході
**Проскурівсько-
Чернівецької**
операції. Протягом
квітня звільнені
Городенківський,
Снятинський,
Коломийський,
Заболотівський,
Гвіздецький райони

Командувач І-м
Українським фронтом
І.Конєв.

Тяжкі бої за Коломию.
Герой Радянського Союзу
В.Майборський в бою біля
с.Черемхів, Коломийського району,
закрив своїм тілом амбразуру
дзоту і чудом залишився живим.

13 липня почалася **Львівсько-Сандомирська операція**. 27 липня 1944 визволено **Станіслав** (загинуло **509** бійців ЧА).

Командувач I -ї гвардійської армії генерал-полковник **А.Гречко**

Звільнено
Більшівці, Галич,
Калуш, Долину,
Надвірну, Рогатин,
Тлумач.

У жовтні війська IV –го Українського фронту
Провели **Східно-Карпатську операцію**. Звільнено
Яремчу, Жаб'є, Ворохту.

В боях загинули **12,5 тис бійців ЧА, 52 – ГРС.**

Понад **100 тис** уродженців Прикарпаття воювало
в ЧА, **26 тис** загинули в боях чи померли від ран.

**Братське кладовище — меморіальний комплекс
в Івано-Франківську на розі вулиць Лепкого і Репіна.
Відкритий у 1946р.**

7. Боротьба ОУН-УПА з радянським режимом

З осені 1944 р. почалася боротьба УПА з військами НКВС.

Взимку 1944 - 1945 більша частина Гуцульщини та частково Бойківщини були під контролем УПА. Радянська влада появлялася там тільки з допомогою більших з'єднань військ НКВС. 6 січня 1945 група УПА «Чорний ліс» (командир «Різун») напала на відділ НКВС у Рип'янці. Ворогові було завдано значних втрат.

6 січня курінь УПА «Смертоносці» (командир «Черник») знищив у с. Рибному 80 більшовиків.
30 січня 1945 курені «Гайдамаки» та «Гуцульський» упродовж 6 годин відбивали наступ більшовиків на Космач, завдавши значних втрат (140 убитих).

Присяга
підстаршинської
школи УПА у
Чорному Лісі

11 лютого курінь УПА “Перемога” відбив усі атаки більшовиків під присілкою Сеньківським біля с.Гриняви. Більшовики втратили 104 вбитими, 90 пораненими.

Для знищення УПА
більшовики кинули в
Карпати кілька дивізій
військ НКВС.

Прославилися в
боротьбі з ворогами
брати Білінчуки з Жаб'є.

Брати Білінчуки :Дмитро
“Хмара” і Василь “Сибіряк”

7 квітня 1945р. більшовики розпочали велику облаву, заславши перед тим до повстанців своїх шпигунів під виглядом розбитих на Поділлі «повстанців», що нібито шукають «зв'язку», замаскованих «втікачів» з Німеччини, тюрем, таборів тощо. Після виявлення місць постою відділів УПА проти них було кинуте значні сили піхоти, артилерію, моторизовані відділи та літаки. Та навіть у таких важких умовах відділи УПА відтинків «Чорний Ліс» і «Гуцульщина» зберегли свої основні сили завдяки підтримці місцевого населення.

Курені групи «Говерля» провели з січня до 30 червня 1945р. 181 бойову акцію, з них 8 — на райцентри та міста. Ворог втратив 3978 осіб убитими, в т.ч. 6 майорів, 10 капітанів, 17 начальників НКВС і НКДБ та партійців. Знищено 21 авто, висаджено в повітря 9 мостів, здобуто 22 кулемети, 103 автомати. Втрати повстанців — 215 убитих (з них 2 підірвали себе гранатами або застрілилися), 129 поранених.

УПА боротьбу з радянською владою. Акції проти депортації «ненадійних елементів» та утисків УГКЦ. Боротьба проти НКВС, членів КП(б)У і тих хто співпрацював з радянським режимом.

Восени 1944 УПА ліквідувало **1 500** радянських активістів.

Радянські війська блокували повстанські території, засиляли агентів, створювали винищувальні загони. Зосередили **200 тис** солдатів ВВ та ін.

З грудня 1944 до червня 1945 – три великі каральні операції проти УПА. Прилюдні страти, захоплення заручників, репресії проти сімей повстанців.

8. Доля моєї родини у роки Другої світової війни

Зв'язкова УПА Терещук Анна Йосипівна (зліва) із своїм чоловіком Семчуком Михайлом та Острижнюк Тереня Романівна (справа) із своїм чоловіком Кудельським Миколою

Бійці Української Повстанської Армії (у верхньому ряду справа на ліво) Лук'ян Семчук, невідомий серед молоді села. У нижньому ряду Йосип Григорчин, Панас Мельничук, Михайло Семчук, Василь Семчук, Матвій Федюк, Василь Острижнюк

**Презентацію створила
вчитель вищої категорії, вчитель-методист
Ліцею №23 імені Романа Гурика
Івано-Франківської міської ради
Рибчинська Ніна Володимирівна**

2014-2019

Список літератури

1. «Наш край», 1994р., ст.. 67-78.
2. Б.Гаврилів, П.Арсенич, Р.Процак «Літопис Івано-Франківська», ст.. 93-98.
3. «Мій рідний край – Прикарпаття», 2000р, ст. 71-75, 101-102.
4. Т. Бершадська, Я. Атаманюк, С. Чехольська “Мій Івано-Франківськ” за редакцією З. Береговського, 2005р., ст. 149-170.
5. І.О.Андрухів, А.Й.Француз «Правда історії. Станіславщина в умовах терору і репресій: 1939-1959рр.», ст. 11-202.
6. «Меморіальний комплекс Дем'янів лаз»
7. Р.Круцик «Дем'янів Лаз», серія «Моє місто» №30.
8. «Літопис Української повстанської армії», том 19.
9. Г.Бурнашов «Не поляже наша слава».
10. М.Томащук «Запалала вогнем».

11. М.Воробець «Розстріляна молодість».

12. «Свято стрілецької дивізії «Галичина» у
Станіславові 11 липня 1943р.», серія «Моє місто»
№15.

13. Б.Арсен «Моя гірка правда»

14. Ю.Фоєрман «Щоденник зі Станіслава (1941-1943)»,
серія «Моє місто» №17.